

**Paraša: Toldot**

5 426 písmen

1 432 slov

106 veršů

173 řádek

Žádná micva

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן־אַבְרָהָם הַלּוֹלִיד אֶת־יִצְחָק: וַיְהִי יִצְחָק בֶּן־  
 אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת־רִבְקָה בַּת־בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדוֹן אָרָם אַחֹת לְבֹן  
 הָאֲרָמִי לוֹ לְאִשָּׁה:

**A toto jsou příběhy Jicchaka, syna Avrahamova. Avraham zplodil Jicchaka. A Jicchak byl starý čtyřicet let, když pojal Rivku, dceru Betuela Aramejce z Padanu Aramejského, sestru Lavana Aramejce, sobě za manželku.**

**Sidra pro tento týden: Toldot****1. alija (Be-rešit 25:19-26:5)**

Jicchakovi je už 60 let a modlí se za to, aby se s Rivkou stali rodiči. Rivka skutečně očekává dvojčata a je jí řečeno, že její dva synové se stanou předky dvou různých národů, kdy jeden bude sloužit druhému a starší bude podřízen mladšímu. Jako první se narodí Esav, ryšavý a chlupatý, poté se narodí Ja'akov, který se drží Esava za patu. Esav se stává lovcem, zatímco Ja'akov přebývá ve stanech. Jicchak miluje Esava, ale Rivka dává přednost Ja'akovovi. Jednoho dne Ja'akov připraví vařený pokrm. Esav se vrátí z polí, vyčerpaný z lovu, a žádá Ja'akova, aby mu dal najíst. Ja'akov souhlasí, ale pouze výměnou za prvorozenství. Esav nic nenamítá a pohrdne tak svým prvorozenstvím. Do Kenaanu přichází hladomor, avšak Bůh říká Jicchakovi, aby zemi neopouštěl a nesestupoval do Egypta. Zároveň ho ujišťuje, že zaslíbení daná jeho otci jsou platná a že se stane otcem velkého národa.

**Proč dává Jicchak přednost Esavovi a Rivka Ja'akovovi? K čemu vede, když rodiče upřednostňují jednoho potomka před druhým? Vyřešil by situaci jedináček?**

**2. alija (26:6-12)**

Jicchak žije mezi Pelištejci v Geraru. Jelikož se obává, aby si Pelištejci nechtěli vzít jeho krásnou ženu a jeho zabili, rozhlašuje, že Rivka je jeho sestra. Rivku si skutečně vezme k sobě místní vládce Avimelech, ale brzy zjistí, že Jicchak a Rivka nejsou sourozenci, nýbrž manželé. Obvini Jicchaka z podvodu, ale zároveň varuje svůj lid, aby jim neublížoval. Jicchak se usadí v zemi a velice se mu daří.

**Opět tu máme situaci, kdy si cizí vládce chce vzít ženu jednoho z praotců, neboť ten ji ve strachu o svůj život vydává za svou sestru. Liší se tento příběh v něčem od Avrahama? Je to ten samý Avimelech jako v případě Avrahama? Co znamená jméno „Avimelech“?**

**3. alija (26:13-22)**

Pelištejci závidí Jicchakovi jeho úspěch a zasypávají

studny, které on a Avraham vykopali. Jicchak se nevzdává a dál studny vykopává. Když ale najdou jeho pastýři vodu, Gerarští tvrdí, že studna je jejich. Jicchak studnám dává na paměť těchto sporů jména Esek a Sitna. Poslední vykopanou studnu již spory neprovází a Jicchak ji pojmenuje Rechovot.

**K významu jednotlivých studní viz dále.**

**4. alija (26:23-29)**

Jicchak se stěhuje k Beer Ševě. V noci se mu zjeví Bůh, požehná Jicchakovi a opět ho ujistí, že z něj vzejde velký národ. Jicchak na onom místě zbuduje oltář. Avimelech přichází s doprovodem z Geraru a nabízí Jicchakovi novou mírovou dohodu.

**5. alija (26:30-27:27)**

Jicchak návrh přijímá. Esav se mezitím ožení se dvěma Chetejkami, což přidělá jeho rodičům velké starosti. Jicchak, takřka slepý, se obává brzké smrti a chce Esavovi udělit požehnání. Požádá Esava, aby šel na lov a z kořisti mu připravil jeho oblíbený pokrm. Rivka jejich rozhovor zaslechne a poradí Ja'akovovi, aby se převlékl za Esava a přinesl otci pokrm ještě předtím, než se jeho bratr vrátí z lovu, a tak získal požehnání prvorozeného. Ja'akov váhá, avšak Rivka ho přesvědčí a její plán je úspěšný.

**Je Ja'akov podvodník? Kdo koho tady podvádí?**

**6. alija (27:28-28:4)**

Jicchak žehná Ja'akovovi. Esav se vrátí z pole, připraví otci pokrm a přichází za ním, aby získal požehnání. Oba zjistí, co se stalo. Esav nařiká, cítí se podveden a obviňuje Ja'akova z úskočnosti. Jicchak Esavovi požehná, ale Esav je rozrušený a je odhodlaný Ja'akova po smrti Jicchaka zabít. Když to Rivka zjistí, řekne Ja'akovovi, aby uprchl k jejímu bratrovi Lavanovi do Padanu. Ja'akov přichází ještě jednou k Jicchakovi a ten ho vyprovází

## Hra na třetího

Znáte hru na třetího? Dost lidí ji nemá rádo a není se co divit. Být uprostřed je postavení poněkud nevděčné. A nejen v této hře – v každé trilogii je prostřední díl většinou ten nejslabší. Přesněji řečeno ten nezapomíjenější. Není to ani začátek, ani konec, nemá ani půvab uvedení do neznámého, nového prostředí, ani kouzlo velkolepého finále. Je to jen přechod, výplň mezi začátkem a koncem. Nikdo nemá rád druhý díl z trilogie. Ano, jsme na něj zvědaví, ale zároveň cítíme, že nás už zajímá ten konec. A tak většinou ten druhý díl jenom tak přelétáme a moc se k němu nevracíme. A přitom druhé díly bývají často tak zajímavé. Jicchak je postavou, která se na první pohled krčí ve stínu velkého a spravedlivého otce Avrahama, a zároveň se ztrácí v záři svého neméně velkého syna Ja'akova, Izraele, otce 12 kmenů. Podle některých je Jicchak postavou přímo tragickou. Narodil se až když jeho rodiče byli velmi staří. Bylo to vymodlené dítě a zážitek s obětováním na hoře Morija na něj musel mít velmi traumatizující dopad. Ztratil brzy matku, po níž dlouze a opravdově truchlil. V dětství byl šikanován nevlastním bratrem a svůj život završil malou osobní tragédií, když namísto oblíbenému Esavovi požehnal jako prvorozenému Ja'akovovi. Možná že Jicchak obdivoval na svém prvorozeném synovi Esavovi ty vlastnosti, kterými on sám neoplýval. A přesto je Jicchak postavou výjimečnou. A nejde jen o to, že když ho spatřila jeho nastávající, tak samým úžasem spadla z velblouda. Tóra nehovoří příliš často o tom, že by se dva lidé milovali – o Jicchakovi a Rivce ale ano. Dokonce říká, že Jicchak svou ženu bavil, rozptyloval ji, rozesmíval. Po příběhu Avrahama a Sóry, kde o vzájemných sympatiích jednoho k druhému nenajdeme takřka ani slovo, vypadá vztah Jicchaka a Rivky téměř jako příběh z červené knihovny. A konečně je tu ještě jedna věc. Hladomor. Všichni tři praotcové se s ním setkali. Všechny tři také zastihl v Kenaanu. Avraham i Ja'akov sestoupili do Egypta. Jicchak ne. Je jediným z praotců, který se v Kenaanu narodil, strávil v něm celý život a také v něm zemřel. První sabra a také možná jedna z nejstatečnějších postav Tóry – není nic snadného nastoupit na místo mocného otce. Avrahamovi byl Bůh štítem. Jicchakovi byl děsem, a i přesto dokázal obstát.

## Sidra pro tento týden: Toldot

s požehnáním a nabádá ho, aby si nevzal Keneanku jako jeho bratr, ale jednu z Lavanových dcer.

**Pokud budete mít čas a chuť, porovnejte požehnání, které Jicchak udělil Ja'akovovi (27:28–29), s požehnáním Esavovi (27:39–40). Opravdu dopadl Esav až tak špatně?**

### 7. alija (28:5-9)

Ja'akov odchází do Aramu. Esav je svědkem Jicchakova požehnání Ja'akovovi a jeho zákazu, aby si ne-

bral ženu z Keneanek. Esav se znovu oženil a jeho třetí ženou je dcera Jišma'elova.

### Haftara (Mal 1:1–2,7)

V proroctví Malachiho se hovoří o lásce, kterou Bůh chová k Ja'akovovi a o odmítnutí Esava. Tato láska a přízeň ovšem není samozřejmost – Ja'akov si ji musí zasloužit a prorok kárá Izrael za to, že nedbá na Boží přikázání a že chrámovou bohoslužbu provádí povrchně.

## Pro dvě kůzlata, pro dvě kůzlata...

„Pro jedno kůzle, pro jedno kůzle,“ zpíváme o samotném závěru pesachové noci v tradiční písni *Chad gadja*, která má za úkol jednak udržet pozornost dospělých i dětí, ale také nám připomenout, že ono kůzle – Izrael – i když je přemoženo silnějšími, bude nakonec pomstěno, neboť vše skončí u Všemohoucího. V případě paraši Toldot nejde o jedno, ale hned o dvě kůzlata, která Rivka zařizne, uvaří na Jicchakův oblíbený způsob, podstrčí svému oblíbenému synovi a náležitě vybaveného kůzlečímí kůzlemi a šaty jeho staršího bratra jej pošle, aby předstíral, že je Esavem a vymohl si tak požehnání. „Co když mě otec odhalí? Prokleje mě!“ brání se Ja'akov matčinu návrhu. „Kletba ať padne na mou hlavu,“ odpovídá Rivka. Je obdivuhodné, jak v tomto případě bere zcela jednoznačně na sebe veškerou potenciální vinu a přitom jí musí být jasné, že se na to přijde. Jenže Rivka už má připravený argument – jakmile se Esav i Jicchak dozví, co se stalo, uhoří i na Jicchaka: „A vůbec, ty Esavovy

Chetiitky! Hrůza! Ty mě snad přivedou do hrobu! Má se snad Ja'akov oženit také s nějakou takovou?“ Tento rázný přechod do protiútku má svůj původ v nenápadném verši, který Jicchakovu oslepnutí a strachu z blížící se smrti předchází – to když si Esav bere dvě Chetiitky (a vůbec nezáleží na tom, že se jedna jmenuje Jehudit, tehdy se to ještě nepočítá) a jeho rodičům tak způsobí velká trápení. Jako by Rivka říkala: „Ty jsi chtěl dát požehnání někomu, kdo si ho nezaslouží, kdo o něj nestojí, kdo své prvorozenství klidně vymění za talíř čočky, kdo žije pouze okamžikem a nemyslí na to, co bude zítra!“ Ano, lovec, jako je Esav, musí žít okamžikem, neboť je živý z příležitosti. Kořist buď najde a uloví, nebo zemře hladu. Není důvod lámat si hlavu s tím, co bude zítra – zítra už také nemusí být nic. Ja'akov namísto toho své činy a jejich následky domýšlí. Nikoli kořist ulovená v poli či lese, nikoli náhoda a štěstí, nýbrž dvě kůzlata, narozená a vypěstovaná v jeho stádu, ta mu přinesou požehnání a úspěch.

Paraša Toldot je plná zvláštních jmen, ke kterým sama Tóra přidává výklad. Jenže některé věci se „ztratí v překladu“ a k pochopení významu je potřeba znát původní text. Dokážete z hebrejského textu vyčíst odpovědi na tyto otázky?

**Proč se Ja'akov vlastně jmenuje Ja'akov?**

**Proč se Esavovi (a jeho potomkům) říká Edom?**

**Z čeho pochází názvy studní Esek, Sitna a Rechovot?**

**Co znamená Be'er Ševa?**

Odpovědi najdete na následující straně

## Sidra pro tento týden: Toldot

Ja'akov - יַעֲקֹב - je odvozeno od slova ekev (עָקַב), tedy pata, za kterou se měl držet Esava při porodu. Sloveso akav znamená též stopovat, sledovat, být někomu v patách. Esav ve chvíli, kdy zjistí, že Ja'akov získal požehnání pro prvorozeného, zmiňuje, že ho Ja'akov už dvakrát „podtrhl“, ja'akveni (יַעֲקֹבֵנִי). Také tento výraz je odvozen od kořene akav a v této souvislosti může skutečně znamenat „zákeřně zaútočit“ („zaútočit někomu na patu“).

Edom - אֶדוֹם - adom (אָדָם) znamená červený a Tóra říká, že právě kvůli červenému pokrmu, za který vyměnil Esav prvorozenství, bude napříště označován za rudého, tj. Edom. Kromě toho je již na začátku paraši o Esavovi řečeno, že se narodil jako admoni (אֲדֹמוֹנִי), červený, ryšavý. Až mnohem později začal být Edom jako zavržený bratr Izraele spojován s Římem a stal se symbolem všeho zlého, co se Izraeli od dob římské nadvlády stalo. Vzpomeňte si na Esava, až budete na Chanuku v poslední sloce Ma'oz cur zpívat „deche admon (אֲדֹמוֹן) be-cel calmon...“

Esek - עֵשֶׂק - kořen asak (עָשָׂק, případně עֵסַק) známe ve významu „zabývat se něčím“ - např. Tórou (la-asok be-divrej

Toratecha, zabývat se slovy tvé Tóry), ale Tóra jej v této paraše uvádí v tvaru hi'asku (הִתְעַשְׂקוּ), hádat se, přít se.

Sitna - שִׁטְנָה - kořen satan (שָׂטָן) pochopitelně známe jak jméno biblického žalobce Satana, ale též jako mastin (מִשְׁטִין), žalobce u soudu. Geraršit zde s Jicchakem vedli spor, va-jarivu (וַיִּרִיבוּ) - podobný výraz nalézáme i v 7. požehnání Amidy (riva rivenu, „ved' naši při“).

Rechovot - רַחְבוֹת - kořen rachav (רָחַב) znamená být široký, rozlehlý, odtud je také slovo rechov (רַחֹב), ulice. Rechovot pak znamená rozlehlé místo, kde je dostatek prostoru, neboť zde na tomto místě Jicchak říká, že „Bůh nám dopřál prostor“, hirschiv (הִרְחִיב).

Be'er Ševa - בְּאֵר שֶׁבַע - v textu Tóry ovšem též jako Be'er Šava (בְּאֵר שָׁבַע), odkazuje buď na sedm (שֶׁבַע) jehňat, která Avraham obětoval při smlouvě s Avimelechem (a pak by se jednalo o „studnu sedmi“), ovšem i Tóra sama spojuje jméno Be'er Šava se slovem šava (שָׁבַע), přísahat, a Be'er Ševa podle tohoto výkladu znamená „studnu přísahy“, kterou s Avimelechem učinil nejprve Avraham a později i Jicchak.

